

УДК 338.432.339.9

М. А. Однорог,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та економічної теорії
Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0002-6650-6181

М. В. Півторак,
к. е. н., доцент, доцент кафедри фінансів, банківської справи та страхування,
Білоцерківський інститут економіки та управління Університету "Україна"
ORCID ID: 0000-0002-6793-3716

Т. П. Житник,
к. е. н., доцент, доцент кафедри економіки та економічної теорії, Білоцерківський
національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-1887-5959

Л. А. Вовк,
завідувач економічного відділення,
ВСП "Технологіко-економічний фаховий коледж" БНАУ
ORCID ID: 0000-0002-6456-0336

С. К. Музиченко,
магістрант, Білоцерківський національний аграрний університет
ORCID ID: 0000-0003-4875-5237

DOI: 10.32702/2306-6814.2022.11—12.64

ПОТЕНЦІАЛ ОЦІНЮВАННЯ ВАРТОСТІ АГРОБІЗНЕСУ В КОНТЕКСТІ РОЗВИТКУ ЗОВНІШНЬОЕКОНОМІЧНОЇ ДІЯЛЬНОСТІ В АГРАРНОМУ СЕКТОРІ ЕКОНОМІКИ

М. Odnorog,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics and Economic Theory,
Bila Tserkva National Agrarian University

М. Pivtorak,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Finance,
Banking and Insurance, Bila Tserkva Institute of Economics and Management of the University of "Ukraine"

Т. Zhytnyk,
PhD in Economics, Associate Professor, Associate Professor of the Department of Economics
and Economic Theory, Bila Tserkva National Agrarian University

Л. Vovk,
Head of the Department of Economic, VSP "Technological and Economic Professional College of Bila Tserkva NAU"
S. Muzychenko,
Master's student, Bila Tserkva National Agrarian University

THE POTENTIAL OF ASSESSING THE VALUE OF AGRIBUSINESS IN THE CONTEXT OF THE
DEVELOPMENT OF FOREIGN ECONOMIC ACTIVITY IN THE AGRICULTURAL SECTOR OF THE ECONOMY

Стаття присвячена вивченню питань оцінювання вартості агробізнесу в контексті розвитку зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі економіки регіону та потенціалу формування зовнішньоекономічних зв'язків у сільськогосподарському виробництві на прикладі Київської області. Сьогодні важливою складовою регіонального розвитку є ефективна реалізація економічного потенціалу, в тому числі і за рахунок становлення та розвитку зовнішньоекономічних зв'язків, тому проблеми формування зовнішньоекономічної діяльності в різних галузях економіки набувають особливої актуальності.

Необхідність визначення потенціалу розвитку зовнішньоекономічної діяльності в регіональному аспекті обґрунтовується різними умовами функціонування суб'єктів господарювання. Результати: у статті розкрито сутність та значимість зовнішньоекономічної діяльності для економічного розвитку регіону, проведено SWOT-аналіз розвитку зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі Київської області, визначено потенціал зовнішньоекономічної діяльності галузей сільського господарства в умовах регіону, внаслідок чого визначено перспективні галузі та напрямки розвитку зовнішньоекономічної діяльності у сільському господарстві регіону.

The article is devoted to the study of assessing the value of agribusiness in the context of foreign economic activity in the agricultural sector of the region and the potential for foreign economic relations in agricultural production on the example of Kyiv region. Today, an important component of regional development is the effective realization of economic potential, including through the formation and development of foreign economic relations, so the problems of foreign economic activity in various sectors of the economy become especially relevant.

The need to determine the development potential of foreign economic activity in the regional aspect is justified by different conditions of operation of economic entities. Results: the article reveals the essence and significance of foreign economic activity for economic development of the region, SWOT-analysis of foreign economic activity in the agricultural sector of Kyiv region, identifies the potential of foreign economic activity of agricultural sectors in the region. agriculture of the region.

The research shows the need to promote and stimulate the development of foreign economic activity in agriculture in the region. In general, the region has a favorable environment for the development of external relations, there is administrative support, but there is no experience of cooperation in the field of export of agricultural raw materials and food. Therefore, today the region needs a coordination center for the development of foreign economic relations in agriculture, which will provide comprehensive support for the formation of external relations in the industry.

It was found that if the necessary conditions are created, the agricultural sector of the economy can effectively develop and increase production. A few years ago, the development of production on the basis of marketing was an unrealistic and unfeasible condition for improving production efficiency. Today, marketing is developing dynamically, increasing the competitiveness of products, expanding its range and retail chains. In this situation, it is necessary to create conditions based on the improvement of administrative levers and economic incentives. Given the natural conditions of Kyiv region, the enterprises of the agro-industrial complex may conduct foreign economic activities not related to the products produced, for example, to organize tourist trips or construction of recreational facilities with foreign capital on their territory.

Ключові слова: агробізнес, Київська область, міждержавні зв'язки, зовнішньоекономічна діяльність, агро-промисловий комплекс, перспективи, формування.

Key words: agribusiness, Kyiv region, interstate relations, foreign economic activity, agro-industrial complex, prospects, formation.

ПОСТАНОВКА ПРОБЛЕМИ

У сучасних умовах, коли суб'єкти України все більше набувають економічної самостійності, важливою складовою в їх розвитку є ефективна реалізація свого економічного потенціалу на зовнішніх ринках шляхом розширення зовнішньоекономічних зв'язків.

Зовнішньоекономічні відносини — це сукупність господарських зв'язків між країнами та регіонами, а також сукупність форм, методів та засобів торговельно-економічного та науково-технічного співробітництва. Зовнішньоекономічні відносини передбачають обмін товарами, спеціалізацію та кооперацію виробництва, науково-технічне співробітництво, економічне та технічне сприяння, створення спільних підприємств [1, с. 134].

Сутність зовнішньоекономічних відносин як економічної категорії проявляється в їх функціях: організація та обслуговування міжнародного обміну природними ресурсами і результатами праці в їхній речовій і вартісній формі, міжнародне визнання споживчої вартості продуктів міжнародного поділу праці, організація міжнародного грошового обігу [2, с. 127].

В даний час Київська область — промислово розвинений регіон України, що володіє значним економічним потенціалом. Найважливішою складовою економіки Київської області є зовнішня торгівля, що обумовлено отриманням статусу особливої економічної зони [3]. Розвиток зовнішньоекономічної діяльності області зумовлено необхідністю зовнішньої торгівлі через нерозвиненості окремих галузей у регіоні, необхідністю розширення виробництва, регіональними, кліматичними і транспортними обмеженнями [4, с. 205].

Сьогодні у регіоні розвиваються сфери експортно-імпортних відносин, зростає кількість спільних підприємств, позитивними аспектами діяльності яких є створення нових робочих місць, залучення іноземного капіталу, ефективне використання природних ресурсів. Підприємства Київської області набувають багатого досвіду роботи з іноземними партнерами за різними напрямками діяльності, такими як: видобуток корисних копалин та придбання необхідного обладнання для експлуатації родовищ, а також створення товарно-збутових систем продуктів, товарів народного споживання та

техніки виробничого призначення; організація спільних транспортних систем і засобів зв'язку [1, с. 135].

АНАЛІЗ ОСТАННІХ ДОСЛІДЖЕНЬ

Вивченням питань сучасного стану, проблем та перспектив розвитку щодо оцінювання вартості агробізнесу в контексті розвитку зовнішньоекономічної діяльності присвятили свої праці багато науковців. Ці аспекти досліджували у своїх роботах Бурачек І.В., Михайленко Н.В. [1], Калетнік Г.М., Гончарук І.В., Ємчик Т.В., Лутковська С.М. [2], Томілін О.О. [4] та інші. Водночас недостатньо досліджені в науковій літературі питання, пов'язані з встановленням пропорцій та забезпеченням збалансованого розвитку сільськогосподарських підприємств в умовах зовнішньоекономічної діяльності.

ПОСТАНОВКА ЗАВДАННЯ

На основі узагальнення світового досвіду є удосконалення оцінювання вартості агробізнесу в контексті розвитку зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі економіки.

ВИКЛАД ОСНОВНОГО МАТЕРІАЛУ

Зовнішньоекономічні відносини АПК — це частина зовнішньоекономічних зв'язків країни, що виникають із приводу виробництва та обміну продукцією та послугами галузей АПК [2, с. 134]. Зовнішньоекономічні відносини виступають інструментом для економічної системи держави та її суб'єктів, що здійснюється через механізм зовнішньоекономічної діяльності.

Зовнішньоекономічна діяльність у АПК — це процес реалізації зовнішньоекономічних відносин, що виникають із приводу виробництва та обміну продукцією та послугами АПК [3]. При цьому учасниками зовнішньоекономічних відносин є юридичні та фізичні особи, а держава виступає переважно як регулятор їх взаємовідносин.

Проблеми та перспективи формування зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу в умовах Київської області дотепер залишилися невивченими через те, що в аграрному секторі економіки поглиблення зовнішньоекономічних зв'язків ускладнюється економічною та технологічною відсталістю виробництва, відсутністю сучасного погляду на управління та розвиток виробничої діяльності. Сьогодні у розвитку сільського господарства Київської області зберігаються стагнаційні тенденції.

Проблеми та перспективи формування зовнішньоекономічної діяльності підприємств агропромислового комплексу в умовах Київської області дотепер залишилися невивченими через те, що в аграрному секторі економіки поглиблення зовнішньоекономічних зв'язків ускладнюється економічною та технологічною відсталістю виробництва, відсутністю сучасного погляду на управління та розвиток виробничої діяльності. Сьогодні у розвитку сільського господарства Київської області зберігаються стагнаційні тенденції.

Стан аграрного сектора економіки в Київській області вимагає перегляду практичних основ формування стійкого і конкурентоспроможного виробництва, в тому числі і за рахунок становлення та розвитку зовнішньоекономічних відносин, які є частиною зовнішньоекономічних зв'язків країни та її суб'єктів і виникають з при-

воду виробництва та обміну продукцією та послугами галузей АПК. Зовнішньоекономічні відносини виступають інструментом економічної системи держави та її суб'єктів, що здійснюється через механізм зовнішньоекономічної діяльності. Ефект від розвитку зовнішньоекономічних відносин аграрного сектора економіки може виявлятися у виробничій (модернізація технологічної та виробничої бази при імпорті обладнання, організація спільних підприємств), інвестиційній (за рахунок припливу іноземних інвестицій та збільшення вітчизняних), бюджетній (за рахунок припливу митних та збільшення податкових платежів), соціальній (за рахунок збільшення зайнятості при нарощуванні виробництва, відкриття спільних підприємств) сферах. Зовнішньоекономічні відносини є важливим фактором розвитку національної та регіональної економіки, сприяючи економічному зростанню та інтенсифікації виробництва.

В основі зовнішньоекономічної діяльності суб'єктів господарювання лежить повний ступінь самостійності у виборі стратегії зовнішньоекономічного співробітництва, держава виступає регулятором у системі зовнішньоекономічних відносин. Державне регулювання зовнішньоторговельної діяльності здійснюється у вигляді: митно-тарифного регулювання; нетарифного регулювання; заборон та обмежень зовнішньої торгівлі послугами та інтелектуальною власністю; заходів економічного та адміністративного характеру, що сприяють розвитку зовнішньоторговельної діяльності. Незважаючи на створені умови розвитку зовнішньоекономічної діяльності, податкові та митні преференції, організація зовнішньоекономічного співробітництва для багатьох сільгоспвиробників регіону носить фантастичний характер.

Це зумовлює потребу в оцінці зовнішньоекономічного потенціалу агропромислового комплексу, під яким розуміється сукупність факторів виробництва, здатних брати участь у виробництві конкурентоспроможної продукції та її експортної реалізації, забезпеченої розвиненістю системи державної підтримки зовнішньоекономічної діяльності. Потенціал регіонів значною мірою залежить від галузевої спеціалізації регіональних господарств та конкурентоспроможності економіки регіону.

Функціонування будь-якої економічної системи чи економічних відносин відбувається під впливом різного роду факторів, внутрішнього та зовнішнього порядку, які впливають на перспективи розвитку зовнішньоекономічної діяльності в галузі та повинні оцінюватися на стадії формування зовнішньоекономічних зв'язків. Деталізовану оцінку факторів розвитку зовнішньоекономічної діяльності в аграрному секторі регіону можна провести на основі виявлення можливостей, ризиків та загроз з урахуванням тренду та проблемних ситуацій за допомогою SWOT-аналізу, який формує баланс можливостей та сил, що забезпечують позитивну динаміку, а також факторів що йому перешкоджають. Слабкі сторони акцентують наявні обмеження, на подолання яких мають бути спрямовані відповідні зусилля. Сильні сторони розглядаються як щось сформоване за допомогою управлінської ініціативи, або що склалося з інших об'єктивних обставин. Можливості — сприймаються як різного роду ресурси, які можуть і повинні бути практично використані; загрози — вказують на негативні фактори, які необхідно враховувати.

Результати SWOT-аналізу показують, що у галузі більше негативних характеристик, але наявність позитивних зовнішніх чинників створює передумови у розвитку зовнішньоекономічної діяльності у сільськогосподарському виробництві. Найбільш суттєві можливості визначаються податковим стимулюванням, державним регулюванням та підтримкою розвитку зовнішньоекономічних зв'язків.

Зовнішньоекономічний потенціал агропромислового комплексу регіону формується на основі сукупності цілого ряду складових, до яких можна віднести: природні ресурси, виробничі, кадрові ресурси, інноваційний, маркетинговий потенціал [4, с. 207]. Система показників зовнішньоекономічного потенціалу обумовлюється характеристиками факторів, що його наповнюють.

Характеристика елементів, що формують експортний потенціал, характеризує сукупність можливостей становлення зовнішньоекономічних зв'язків у регіоні. Із сукупності факторів майже половина має достатній рівень для забезпечення розвитку зовнішньоекономічної діяльності в агропромисловому комплексі Київської області. Отже, формування зовнішньоекономічної діяльності має відбуватися у напрямі регулювання недостатніх факторів з метою зміцнення зовнішньоекономічного потенціалу галузі.

З позицій розвитку зовнішньоекономічної діяльності найперспективнішими є галузі, що поєднують у собі такі умови, як: тенденція зростання або, принаймні, стабільність обсягів виробництва; інвестиційна активність; позитивна рентабельність; активна інноваційна діяльність; зацікавленість географічних сусідів у продукції галузі.

Виходячи з оцінки потенціалу зовнішньоекономічної діяльності в розрізі галузей, можна зробити висновок, що три з них мають добрі перспективи для формування та реалізації зовнішньоекономічних відносин. Свиноярство і птахівництво на сьогоднішній день є галузями, що розвиваються, з щорічним приростом валової продукції і можуть становити інтерес для продовольчих ринків країн Азіатсько-Тихоокеанського регіону. Ринки свинини та м'яса птиці Китаю та Південної Кореї є одними з найбільш перспективних експортних напрямків для збуту продукції тваринництва.

Сільське господарство в Київській області може успішно розвиватися за умови створення сприятливих економічних умов. Здійснювана активна державна підтримка сприяє формуванню позитивних тенденцій у галузі, але залишаються неохопленими питання розвитку ринку та ринкових відносин, у тому числі і зовнішніх. Основними напрямками, що сприяють становленню зовнішньоекономічної діяльності в агропромисловому комплексі регіону, на перспективу повинні стати: посилені підтримка галузей, що мають потенціал для розвитку зовнішньоекономічної діяльності, розвиток сільгоспвиробництва з орієнтацією на експорт, впровадження інновацій та передового досвіду.

ВИСНОВКИ

Проведені дослідження свідчать про необхідність пропаганди та стимулювання розвитку зовнішньоекономічної діяльності у сільському господарстві регіону.

Загалом у регіоні сприятливе середовище для розвитку зовнішніх зв'язків, є адміністративна підтримка, але немає досвіду співпраці у сфері експорту сільськогосподарської сировини та продовольства. Тому на сьогоднішній день регіону необхідний координаційний центр розвитку зовнішньоекономічних зв'язків у сільському господарстві, який надаватиме всебічну підтримку становленню зовнішніх відносин у галузі. При створенні необхідних умов аграрний сектор економіки може ефективно розвиватися та нарощувати обсяги виробництва. Кілька років тому розвиток виробництва на основі маркетингу було нерéalною і нездійсненою умовою підвищення ефективності виробництва. Сьогодні ж маркетинг динамічно розвивається, підвищується конкурентоспроможність продукції, розширюється її асортимент та торговельні мережі. У цій ситуації необхідно створити умови на основі вдосконалення адміністративних важелів та економічних стимулів. Враховуючи унікальність природних умов Київської області, підприємства агропромислового комплексу можуть вести зовнішньоекономічну діяльність, не пов'язану з продукцією, що виробляється, наприклад, займатися організацією туристичних поїздок або будівництвом рекреаційних об'єктів за участю іноземного капіталу на своїй території.

Література:

1. Бурачек І.В., Михайленко Н.В. Сучасний стан та перспективні напрями розвитку сільського господарства в Україні. Глобальні та національні проблеми економіки. Вип. 21. 2018. С. 134—137.
2. Калетник Г.М., Гончарук І.В., Ємчик Т.В., Лутковська С.М. Аграрна політика та земельні відносини: підручник. Вінниця: ВНАУ, 2020. 307 с.
3. Сільське господарство України: статистичний збірник. 2020. URL: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/09/zb_sg_20.pdf (дата звернення: 27.06.2022).
4. Томілін О.О. Диверсифікація аграрних підприємств як дієва стратегічна орієнтація в агропромисловій сфері. Збірник наукових праць ВНАУ Серія: Економічні науки. № 3 (69). 2012. С. 205—211.

References:

1. Burachek, I.V. and Mykhajlenko, N.V. (2018), "The current state and prospects of agricultural development in Ukraine", *Hlobal'ni ta natsional'ni problemy ekonomiky*, vol. 21, pp. 134—137.
  2. Kaletnik, H.M. Honcharuk, I.V. Yemchuk, T.V. and Lutkovs'ka, S.M. (2020), *Ahrarna polityka ta zemel'ni vidnosyny* [Agrarian policy and land relations], VNAU, Vinnytsia, Ukraine.
  3. State Statistics Service of Ukraine (2021), "Agriculture of Ukraine", available at: http://www.ukrstat.gov.ua/druk/publicat/kat_u/2021/zb/09/zb_sg_20.pdf (Accessed 27 Jun 2021).
  4. Tomilin, O.O. (2012), "Diversification of agricultural enterprises as an effective strategic orientation in the agro industrial sphere", *Zbirnyk naukovykh prats' VNAU Serii: Ekonomichni nauky*, vol. 3 (69), pp. 205—211.
- Стаття надійшла до редакції 28.06.2022 р.*